

UBÓJ. Ubój zwierząt przeznaczonych na użytek własny, ubój z konieczności cz. 2

Na użytek własny, z konieczności

Na terenie gospodarstwa, na użytek własny, można dokonywać uboju owiec, kóz, trzody chlewnej, drobiu, zajęczaków w dowolnym wieku oraz cieląt do 6 miesiąca życia. Jakie wymagania weterynaryjne musi spełnić gospodarstwo, w którym ma być dokonany ubój przetrzymywanych w nim zwierząt?

Przy uboju zwierząt na terenie gospodarstwa powinny być spełnione wymagania określone w przepisach o ochronie zwierząt, w przepisach o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, a także wymagania higieniczne.

Ubój zwierząt powinien odbywać się w sposób humanitarny, bez zbędnego zadawania im bólu oraz bez udziału lub obecności dzieci. Ubojowi poddaje się zwierzęta zdrowe (nie wykazujące żadnych widocznych objawów chorobowych).

Bez chorób

Właściciel gospodarstwa zgłasza podejrzanie chorób zakaźnych utrzymywanych zwierząt. W przypadku ich leczenia rolnik gromadzi wymaganą dokumentację i stosuje się do zaleceń dotyczących karencji stosowanych leków. Gospodarstwo nie może być dotknięte ograniczeniami wynikającymi ze stwierdzonych chorób zakaźnych zwierząt, w tym zakazem uboju. Konieczne jest zapewnienie warunków zapobiegających zanieczyszczeniu mięsa.

Bez świadomości

W uboju domowym zwierzęta mogą być uśmiercane tylko po uprzednim pozbawieniu świadomości przez uprawnionego ubojowca. Unieruchomienia, ogłuszenia i wykrwawienia zwierząt podawanych ubojowi na terenie gospodarstwa dokonują osoby, które posiadają dokument potwierdzający uprawnienia do przeprowadzania uboju zwierząt.

Wymagania dla gospodarstwa, w którym dokonywany jest ubój zwierząt

pochodzących z innych gospodarstw w celu produkcji mięsa:

- powinno być wyznaczone miejsce lub pomieszczenie
 - do ogłuszania, wykrwawiania i wytrzewiania zwierząt,
 - do przechowywania produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, o których mowa w rozporządzeniu nr. 1069/2009, w tym materiału szczególnego ryzyka, odpowiednio zabezpieczone przed dostępem osób postronnych oraz zwierząt,
 - w sposób gwarantujący, że jego jakość mikrobiologiczna nie ulegnie pogorszeniu,
 - w pojemnikach oznaczonych w sposób trwały, które każdorazowo po opróżnieniu poddaje się myciu, czyszczeniu i odkażeniu.
- miejsce lub pomieszczenie, w którym odbywa się wytrzewianie tusz, powinny:
 - być utrzymane w czystości i zachowane w dobrym stanie technicznym,
 - zapewnić odpowiednią przestrzeń roboczą pozwalającą na przeprowadzenie wszelkich działań w sposób zapobiegający zanieczyszczeniu mięsa,
 - mieć dostęp do bieżącej wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
 - miejsce lub pomieszczenie powinno być odizolowane od pomieszczeń, w których utrzymuje się zwierzęta.

Obowiązki posiadacza bydła, owiec, kóz, świń w zakresie przepisów o systemie identyfikacji rejestracji zwierząt, przy dokonaniu uboju na użytek własny.

Rolnik dokonujący uboju zwierząt gospodarskich na użytek własny ma obowiązek:

- zgłoszenia tego faktu do biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa:
 - w przypadku bydła, owiec lub kóz, w terminie 7 dni od daty

zdarzenia na formularzu systemowym: Zgłoszenie padnięcia, zabięcia, uboju w gospodarstwie z zaznaczeniem w nagłówku: „uboju w gospodarstwie”

- w przypadku świń w terminie do 30 dni od daty zdarzenia na druku Zgłoszenie zmiany stanu stada świń z zaznaczeniem typu zdarzenia: „ubój w gospodarstwie”,

- dokonania zwrotu paszportu zwierzęcia z uboju w gospodarstwie do biura powiatowego w przypadku bydła,
- odnotowania uboju w prowadzonej księdze rejestracji stada dla danego gatunku w terminie 7 dni od zaistnienia zdarzenia.

Postępowanie z odpadami zwierzęcymi

Podczas uboju zwierząt powstają odpady, tzw. uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczone do spożycia przez ludzi. Przepisy prawa grupują je w trzech kategoriach:

- kategoria 1 – „wyłącznie do usuwania” – SRM (m.in. materiał szczególnego ryzyka),
- kategoria 2 – „nie do spożycia przez zwierzęta” m.in. treść przewodu pokarmowego, obornik),
- kategoria 3 – „nie do spożycia przez ludzi” (odpady powstające w trakcie procesu produkcyjnego np. niejadalne części zwierząt).

Utylizacja

Odpady o niskim ryzyku, np. odpady poubojowe od świń, mogą być użyte, jako surowa karma do skarmiania zwierząt domowych (np. psy, koty), utrzymywanych w gospodarstwie, w którym dokonano uboju. Materiał szczególnego ryzyka podlega w całości, usuwaniu jako odpady w drodze utylizacji.

Wykaz podmiotów odbierających materiał szczególnego ryzyka (spalarnia, zakłady utylizacyjne), znajduje się na stronie GLW.

Jeżeli przy prowadzeniu działalności w zakresie uboju zwierząt na użytek własny nie spełniono wymagań weterynaryjnych, powodując zagrożenie epizootyczne lub epidemiczne (np. wprowadzono do obrotu niebadane mięso lub występuje podejrzenie takiego procederu) obowiązkiem organów państwowych jest niezwłoczne skierowanie wniosków do organów ścigania.

Zakłady pośrednie zbierają i czasowo przetrzymują przed oddaniem do utylizacji, odpady z terenu miast, w których funkcjonują oraz niektórych gmin, w oparciu o wcześniej zawartą umowę. Odbiór przez te podmioty materiału szczególnego ryzyka od rolników jest możliwy, jednak każdy taki przypadek wymaga indywidualnego uzgodnienia warunków odbioru i opłaty za usługę.

Posiadacz zwierzęcia przy oddaniu SRM musi otrzymać, a następnie przechowywać potwierdzenie oddania odpadów do utylizacji celem okazania właściwym władzom.

Kary i sankcje

- zgodnie z § 1 pkt 34 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2010 r. w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenie przepisów o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2010 r. Nr 93, poz. 600) za niespełnienie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa na użytek własny grozi rolnikowi kara pieniężna w wysokości od 100 do 2 000 zł,
- zgodnie z art. 33.1. ust. 12 i 13 Ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2004 r. Nr 2, poz. 15. z późn. zm.): „Kto, będąc posiadaczem zwierzęcia gospodarskiego, nie przekazuje Agencji albo organom Inspekcji Weterynaryjnej informacji związanych z identyfikacją i rejestracją zwierząt: – podlega karze grzywny”.

Ubój z konieczności poza rzeźnią

Ubojowi poza rzeźnią mogą być poddane wyłącznie zwierzęta gospodarskie kopytne. Zwierzęta gospodarskie kopytne to bydło domowe (w tym gatunki *Bubalus bubalis* oraz *Bison*),

świnie, owce, kozy i zwierzęta gospodarskie nieparzystokopytne.

Podmioty prowadzące przedsiębiorstwo spożywcze odpowiadają za to, aby mięso zwierząt gospodarskich kopytnych, które poddano ubojowi z konieczności poza rzeźnią, było wykorzystane do spożycia przez ludzi wyłącznie, jeżeli spełnia określone wymogi.

Po badaniu, bez zbędnej zwłoki

Te wymogi to fakt, że np. zwierzę, które uległo wypadkowi (np. złamanie kończyny, złamanie kręgosłupa) jest zdrowe pod wszystkimi innymi względami. Ważne jest także to, że zwierzęta te znajdują się w stanie, który uniemożliwia ich transport do rzeźni z przyczyn podyktowanych dobrostanem.

Takie zwierzę musi zostać poddane badaniu przedubojowemu przez lekarza weterynarii. Po poddaniu ubojowi i wykrwawieniu zostaje ono przewiezione do rzeźni w higienicznych warunkach i bez zbędnej zwłoki.

Usunięcia żołądka i jelit, bez dalszej obróbki poubojowej, można dokonać na miejscu, pod nadzorem leka-

rza weterynarii. Wszelkie usunięte narządy wewnętrzne dostarczamy do rzeźni razem z ubitym zwierzęciem, oznakowane jako przynależące do tego zwierzęcia.

Jeżeli od chwili dokonania uboju do przybycia do rzeźni upływa więcej niż dwie godziny, zwierzę musi zostać schłodzone. Jeżeli klimat na to zezwala, nie ma konieczności poddawania zwierzęcia chłodzeniu aktywnemu.

Razem ze zwierzęciem, do rzeźni trafia:

- oświadczenie podmiotu prowadzącego przedsiębiorstwo spożywcze, który utrzymywał zwierzę, stwierdzające tożsamość zwierzęcia oraz zawierające informacje na temat weterynaryjnych produktów leczniczych lub innych środków, jakie podawano zwierzęciu lub wobec niego stosowano, z wyszczególnieniem dat podawania i okresów karencji.
- zaświadczenie lekarza weterynarii, stwierdzające korzystny wynik badania przedubojowego, jego datę i czas oraz przyczynę uboju z konieczności, a także charakter leczenia, jakie zastosował lekarz weterynarii wobec danego zwierzęcia.
- paszport zwierzęcia – w przypadku bydła.

Zwierzę poddane ubojowi musi nadawać się do spożycia przez ludzi w następstwie przeprowadzenia badania poubojowego w rzeźni, zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 854/2004, w tym także po dokonaniu dodatkowych badań, jakie są wymagane w przypadku uboju z konieczności (w przypadku bydła w wieku 48 miesięcy badanie w kierunku BSE).

Dorosły, przeszkolony

Podmioty prowadzące przedsiębiorstwo spożywcze zobowiązane są przestrzegać wskazówek dotyczących wykorzystania mięsa, jakich może udzielić im urzędowy lekarz weterynarii po przeprowadzeniu badania poubojowego.

Ubój z konieczności może wykonać jedynie osoba posiadająca odpowiednie kwalifikacje (ukończyły 18 lat, posiadają wykształcenie co najmniej zasadnicze zawodowe, odbyły szkolenie teoretyczne oraz trzymiesięczną praktykę na stanowisku ubojowym, pod stałym nadzorem osoby posiadającej udokumentowany 3-letni staż pracy na stanowisku ubojowym).

Bez bólu

Podstawową zasadą podczas dokonywania uboju z konieczności jest działanie w taki sposób, aby oszczędzić zwierzętom wszelkiego niepotrzebnego bólu i cierpienia. Należy spełnić wymagania dotyczące ochrony zwierząt podczas uboju. Zwierzę powinno

być ogłuszone i wykrwawione zgodnie z przepisami określonymi w rozporządzeniu Rady nr 1099/2009.

Kto płaci za utylizację

W sytuacji, gdy tusza zostanie oceniona jako niezdatna do spożycia przez ludzi, poddawana jest utylizacji. To, kto ponosi koszt utylizacji, zależy od umowy pomiędzy właścicielem zwierzęcia a podmiotem prowadzącym rzeźnię – czyli dokonującym dalszej obróbki na ubitym zwierzęciu, dostarczonym do rzeźni. Tusza taka może również (za zgodą urzędowego lekarza weterynarii) zostać przeznaczona do skarmiania mięsożernych zwierząt futerkowych.

7 i 30 dni

W przypadku przeprowadzenia uboju z konieczności zwierząt z gatunku bydło, owce, kozy lub świnie, konieczne jest powiadomienie o tym zdarzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Należy pamiętać, że ubój bydła, owcy lub kozy należy zgłosić w terminie 7 dni, natomiast ubój świni – w terminie 30 dni od dokonania uboju z konieczności.

Oprócz przepisów regulujących dobrostan, identyfikację i rejestrację zwierząt, higienę uboju i obróbkę poubojową, przy dokonywaniu uboju z konieczności należy przestrzegać również przepisów ustawy o ochronie

zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

To nie to samo

Uboju z konieczności nie należy mylić z ubojem zwierząt w gospodarstwie na użytek własny – zwłaszcza w przypadku bydła powyżej 6. miesiąca życia. Dokonanie uboju z konieczności jest możliwe po indywidualnych ustaleniach z właścicielem rzeźni, jeśli wyrazi on zgodę na przyjęcie tuszy zwierzęcia poddanego ubojowi z konieczności. Rzeźnia nie ma obowiązku przyjęcia tuszy takiego zwierzęcia.

Tylko weterynarz

W przypadku, gdy konieczne jest bezwzględne zabicie zwierzęcia w celu zakończenia jego cierpienia, a niemożliwe jest przeprowadzenie uboju z konieczności, zwierzę musi zostać uśmiercone przez lekarza weterynarii przez podanie środka usypiającego. Tusza takiego zwierzęcia nie nadaje się do spożycia przez ludzi. Krew pozyskaną ze zwierzęcia poddanego ubojowi z konieczności należy zebrać do pojemnika – powinna ona być transportowana razem z tuszą zwierzęcia i zagospodarowana dopiero po uzyskaniu pozytywnego wyniku badania poubojowego.

Nie należy wylewać takiej krwi „na pole”, do kanalizacji (ze względu na zagrożenie rozprzestrzeniania chorób zakaźnych zwierząt oraz z uwagi na fakt, że krew bydła stanowi produkt uboczny pochodzenia zwierzęcego i musi być zagospodarowana zgodnie z przepisami).

Należy jednak pamiętać, że nie każde zranione zwierzę „z miejsca kwalifikuje się do uboju z konieczności”. [...] zranione zwierzęta mogą być uznawane za zdolne do transportu, jeśli są lekko zranione a transport nie spowoduje dodatkowego cierpienia. W razie wątpliwości, konieczna jest decyzja lekarza weterynarii.

*Źródło: prezentacja Barbary Przybyłowicz, Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Radomiu
Jan Burblis DODR*